

ויצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק"

שנה טו'

<p>פרשת "מקץ" הפטרה: "רני ושמוחי" ר"ח ל' כסלו תשפ"ג</p>	<p>ויצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק" ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל</p>	<p>זמני השבת י"ג 16:26 י"ד 17:21 ט"ו 17:59</p>	<p>ת"א 16:21 ת"ב 17:22 ת"ג 17:55</p>	<p>חיפה 16:19 17:20 17:52</p>
--	--	--	---	---

הגיגים לפרשת השבוע

"ויהי מקץ עֲזָתִים יָמִים" (בראשית מא' א)

אומר ה"כלי יקר" שבכתוב לא מפורש מתי התחילו שתי השנים האלו, אבל אמרו חז"ל במדרש שאלו שנתיים שיוסף הוזקק להיות אסור בבית הסהר יותר ממה שנגזר עליו, מפני שתלה את בטחונו בשר המשקים שנאמר "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים" (תהלים מ' ה). ומה שנגזר על יוסף להיות אסור שנתיים נוספות הוא משום שחטאו היה כפול, כמו שכתוב "ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו" (ירמיה יז' ה) לפיכך נגזרה עליו שנה אחת כנגד מה שבטח באדם, כי זמן השכחה הוא שנה, כמת המשתכח מהלב אחר שנה. ונגזרה עליו שנה נוספת כנגד מה שעבר על "ומן ה' יסור לבו".

"ויהי לו את אסנת בת פוטי פרע כהן און לאשה" (בראשית מא' בזה)

רבינו בחיי מביא את המדרש שאומר שלפי חז"ל "פוטיפרע הוא פוטיפר", והוא נקרא "פוטיפר" על שם שפיטם פרים ועגלים לעבודה זרה, "פוטיפר" מלשון מפטם פר. ונקרא "פוטיפרע" על שם שהסתרס מאליו, כיון שרצה לקחת את יוסף למשכב זכור. ומסביר רבינו בחיי ש"פוטיפר" היה שר משרי פרעה וכאשר הסתרס ושינו את שמו ל"פוטיפרע" הוא התבייש בדבר וברח ונעשה כומר בבית עבודה זרה. וכוונת הכתוב "כהן און" היא שהאלוה שלו הוא "און", וכוונת הכתוב "כומר" לומר שהיה מפטם עגלים לעבודה זרה. ואמרו חז"ל במדרש שאסנת היתה הבת של דינה, שנולדה משכם בן חמור, שיעקב גרש אותה מביתו והושיב אותה בתוך סנה לכן נקראה "אסנת". דבר נוסף שעשה יעקב הוא לקשור לה כתב בצוואר וכתוב בו "כל המדבק בך מדבק בזרעו של יעקב". וכאשר יוסף נשא אותה לאשה הוא ראה את הכתב ההוא והצניע אותו, וזו הכוונה למה שאמר יוסף לאביו "בני הם אשר נתן לי א-להים בזה" (בראשית מח' ט) יוסף הראה ליעקב את הכתב "הזה". ומה שכתוב שאסנת היתה "בת פוטיפרע", זה מפני שפוטיפרע גידל אותה בביתו, ודרשו חז"ל ש"כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו" (סנהדרין יט:)

"וירא יוסף את אוזו ויכרם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות" (בראשית מב' ז)

מבאר ה"אלשיך" הקדוש שיוסף הכיר את אחיו מיד בראותו אותם, וכיון שהוא חשש שמא גם הם יכירו אותו לכן "ויתנכר אליהם" שלא יתנו אל לבם שהוא יוסף. אך עדיין, כדי לוודא שאכן באמת הם אחיו רצה יוסף לשאול אותם מאין באו, ואם יאמרו שהם באו מארץ כנען יתאמת אצלו שמדובר באחיו. אבל יוסף אמר בלבו שאם ישאל אותם מיד מאין הם באים יש חשש שעל ידי זה הם יתנו את לבם שהוא קרוב אליהם, על כן התחיל לדבר אתם קשות ומתוך כך שאלם לאמר "מאין באתם" על מנת שיראה שהשאלה היא כדי לדעת אם הם רעים וחטאים ובאו ממקום של רעים. אכן האחים חשבו שהשאלה היתה כדי לבדוק את רעתם ואמרו "מארץ כנען לשבור אוכל", לשלול כל כוונה רעה חוץ מאשר לשבור אוכל. ובשמוע יוסף שאמרו "מארץ כנען" נקבעה הכרתו אותם לכן אמר "ויכר יוסף".

"עלי היו כלנה" (בראשית מב' לו)

מבאר ה"ספורנו" שכוונת יעקב לומר שבכל המקרים שמדובר בפסוק, יוסף, שמעון ובנימין, אין מדובר באחד מבניכם אלא בכלם מדובר בבנים שלי, וזה בלי ספק בסבת מריבותיכם זה עם זה, ואתם הם הגורמים המשכלים אותי.

נר ה' נשמת אדם העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

לואיזה בן חמו בת סימונה ז"ל נלב"ע יט' אדר א' תשפ"ב

מרים בן חמו בת פלורה ז"ל נלב"ע ג' טבת

אברהם בן חמו בר סימונה ז"ל נלב"ע ה' טבת

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"וידתן אותי במישור בית שר הטבוחים אותי ואת שר האופים" (בראשית מא' י')

מדוע אומר שר המשקים בדבריו פעמיים את המילה "אותי"? בתחילה אמר "וידתן אותי", ואחר כך הוסיף "אותי ואת שר האופים", מדוע הוא לא הסתפק באמירה פעם אחת? מבואר ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" בשם הרב יהודה הכהן ששר המשקים אומר כאן לפרעה שלא יחשוב שיוסף פטר לשר המשקים את החלום לטובה כיון שהוא הבין מתוך תפישתו ותנאי מאסרו שהוא ראוי להינצל יותר מאשר שר האופים, כיון שלא הקלו בתפישתי יותר מתפישת שר האופים, וכל הימים היינו, אני ושר האופים, ביחד. לכן הדגיש פעמיים "אותי".

"אזורי הודיע א-להים אותך את כל זאת אין נכון וזכום כמוך" (בראשית מא' לט')

רבינו החיד"א מביא ב"נחל קדומים" את מה שפירש הרב מהר"ם זכות, שיוסף אמר "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם" (בראשית מא' לג) וגם פרעה אמר "אין נבון וחכם כמוך", רואים ששניהם הקדימו את ה"בינה" לפני ה"חכמה". ואילו בנוגע לעם ישראל נאמר "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" (דברים ד' ו'), ה"חכמה" מוזכרת לפני ה"בינה", ההבדל נובע מכך שבנוגע לחכמות חיצוניות, בתחילה יש להתבונן בטבעיות ולתת טעמים לכל דבר על ידי חקירות והערות, ואחר כך כותבים ספרים וזה נקרא "חכמת הטבע". וכך הדבר גם בשאר החכמות ולכן מתאים הסדר, קודם "נבון" ואחר כך "חכם", שבתחילה צריך את ה"בינה", להתבונן לחקור ולהתיישב בעניינים, ואחר כך נעשית "חכמה" ונקרא חכם. לכן אמר יוסף לפי הסדר בחכמות החיצוניות "נבון וחכם". אבל לגבי תורת ישראל הסדר הוא הפוך, בתחילה ניתנה התורה שהיא "חכמה", ואחר כך נתבונן להבין אותה על בוריה, "בינה". לכן נאמר "ואמרו הגוים רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", כלומר, ראו כעת השתנו סדרי החכמה בישראל, לפני שניתנה התורה, הסדר היה "נבון וחכם", אבל אצל ישראל אחרי שקבלו את התורה הסדר הוא "חכם ונבון".

לפי פירוש זה, מבאר רבינו החיד"א שפרעה הבין בדעתו שיוסף שונה מהחכמים המוכרים לו, שהם נבונים וחכמים, כי ליוסף יש גם את "רוח א-להים", ולכן הוא אינו צריך לעיין בדעתו כדי לענות לשאלות ששואלים ממנו כי הכל שגור בפיו, כי לא מדעתו ידבר אלא מרוח הא-להים שבקרבו. לכן אמר פרעה לעבדיו "הנמצא כזה איש אשר רוח א-להים בו"? שזה החידוש ביוסף ביחס לשאר החכמים. ואמר ליוסף "אחרי הודיע א-להים אותך את כל זאת" שהביטוי "כל" נאמר על שלשה דברים, ויוסף היה "נבון" ו"חכם" ובעל "רוח א-להים", ולאחר שאמר את כל שלש המעלות, הרי ש"אין נבון וחכם כמוך" שאפילו אם הוא "נבון" ו"חכם" אין בקרבו, כמוך, את "רוח א-להים".

"אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי" (בראשית מא' לו)

מבאר הנצי"ב מולוויץ ב"העמק דבר" שפרעה מעניק ליוסף כאן שתי שררות. א. "אתה תהיה על ביתי", שהכוונה היא סמכות לנהל את ענייני המדינה, כמו משפטים בין אדם לחברו וכדומה. ב. "ועל פיך ישק כל עמי", מלשון נשק וכלי זיין, מדובר בסמכות פיקוד על אנשי הצבא, ניהול אנשי מלחמה ושומרי המלוכה. כי מצאנו כמה פעמים בכתוב את המילה "עם" במשמעות של אנשי מלחמה, כמו "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו" (שמות א' ט). סמכות הפיקוד על אנשי הצבא נדרשת כיון שזה דבר קשה לקבץ את כל התבואות שבשנות השבע לאוצרות המלוכה, והדבר אפשרי רק בעזרת אנשי החיל. על כן מסר פרעה את הסמכות להפעיל את כל אנשי החיל ביד יוסף.

"ויען ראובן אתם לאמר הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תזטאו בילד" (בראשית מב' כב')

מבאר ה"חזקוני" שבתחילה היתה כוונתו של יוסף לקחת את ראובן, שהיה גדול שבאחים, ולאסור אותו לעיניהם. כי הדין נותן שכאשר הרבים חוטאים, הגדול שבהם נענש. אבל אחרי שהוא שומע מתוך דבריהם שראובן אמר "אל תחטאו בילד", הוא לא רצה לצער אותו, ובמקום ראובן הוא לקח את שמעון שהיה הגדול אחריו, "ויקח מאתם את שמעון ויאסר אתו לעיניהם" (בראשית מב' כד)

"את עיני בני תביט" (בראשית מב' לו)

הכתוב אומר שראובן קיבל עליו באלה להביא את בנימין אל אביו, כי אמר לו "את שני בני תמית", כלומר יהיה עונשך עלי אם לא אשיבנו אליך, והוא כעין מה שאמר יהודה "וחטאתי לך כל הימים" (בראשית מג' ט). לפי מה שאומר ראובן, "את שני בני", נשמע שיש לראובן רק שני בנים, אבל לפי הכתוב היו לראובן ארבעה בנים, "בני ראובן בכר ישראל חנוך ופלוא חצרן וכרמי" (שמות ו' יד)? מבאר הרמב"ן שכוונת ראובן לומר שהוא מקבל עליו מיתת שני בנים שלו תמורת בן אחד של יעקב. מוסיף הרמב"ן להסביר שיעקב לא בטח בראובן כמו שבטח ביהודה, ויש לכך מספר טעמים, ראשית, יהודה היה גבר באחיו, חוץ מזה ראובן כבר פשע באביו בעניין בלהה ולכן יעקב לא בטח בו. גם עיתוי הדברים היה שונה, יהודה המתין עד שתכלה הפת מהבית, ואז נאלץ יעקב לשמוע, וזה מה שאמר לו יהודה "ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם טפנו" (בראשית מג' ח)

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:

פורטונה בת סימונה, יצחק בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק"

לבירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492